

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET B. I DRUGI PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 71593/11)

PRESUDA

STRASBOURG

18. lipnja 2015.

*Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44.
stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu B. i drugi protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Isabelle Berro, *predsjednica*,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Julia Laffranque,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse,
Ksenija Turković, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 26. svibnja 2015. Godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 71593/11) protiv Republike Hrvatske koji su tri hrvatska državljana ("podnositelji zahtjeva") podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 11. studenog 2011. godine.

2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. L. Šušak, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku Vladu ("Vlada") zastupala je njena zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva naveli su da postupovne obveze tužene Vlade na temelju članku 2. i 14. Konvencije nisu bile ispunjene te da nisu imali učinkovito pravno sredstvo u tom pogledu, na način propisan člankom 13. Konvencije.

4. Dana 30. listopada 2012. Vlada je obaviještena o zahtjevu.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositelji zahtjeva rođeni su 1960., 1979. i 1987. godine i žive u Petrinji.

A. Ubojstvo V.B.-a i istraga

6. Dokumenti koje su dostavile strane otkrivaju sljedeće činjenice.

7. Dana 9. kolovoza 1991. sisačka je policija podnijela kaznenu prijavu Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku protiv nepoznate osobe ili

osoba, navodeći da je oko 23:00 sata, dana 4. kolovoza 1991. godine, V.B.-a, koji je vozio autobus, zaustavila cestovna patrola; navodno nije poslušao dobivene naredbe te je pretučen. Prevezen je u bolnicu u Sisku gdje je ubrzo preminuo. Obdukcija je izvršena 5. kolovoza 1991. godine. V.B. je bio suprug odnosno otac podnositelja zahtjeva.

8. Dana 9. kolovoza 1991. sisačka je policija obavila obavijesni razgovor s VI.P., koji im je rekao da je 4. kolovoza 1991. godine bio u baru u Odri kada su V.H. i M.S., obojica odjeveni u odore Hrvatske vojske i naoružani automatskim oružjem, od njega zatražili da odveze autobus u Sisak. Vozača V.B. su zadržali. VI.P. je poslušao njihovu naredbu, a druga dva hrvatska vojnika, I.C. i M.B., pridružila su mu se u autobusu dok ih je Mi.T., također hrvatski vojnik, pratio u vozilu. U autobusu je bilo desetak putnika. Kada se nakon toga vratio u Odru, V.B. više nije bio ondje.

9. Godine 1996. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda uspostavilo je Prijelaznu upravu Ujedinjenih naroda za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem ("UNTAES"). Dana 15. siječnja 1998. istekao je mandat UNTAES-a i započeo je prijenos vlasti na hrvatska tijela.

10. V.H. je preminuo 1997. godine.

11. Dokumenti koje su dostavile stranke ne ukazuju na to da su u razdoblju od 9. kolovoza 1991. godine do 22. listopada 2002. godine poduzimane bilo kakve radnje.

12. M.B. (vidi stavke 13., 15., 22., 25. i 26. u nastavku) je preminuo 25. lipnja 2002. godine.

13. U razdoblju između 22. listopada 2002. godine i 4. ožujka 2003. godine sisačka policija obavila je obavijesne razgovore s deset bivših pripadnika Hrvatske vojske koji su bili stacionirani na području Siska. D.M., s kojim je obavijesni razgovor obavljen 19. veljače 2003. godine, rekao je da je 1991. godine radio u sisačkoj policiji. Jedne noći, hrvatski su vojnici naredili njemu i dvojici kolega, H. i K., da pođu u Društveni dom u Odri, gdje je jedna osoba uhićena. Kada su stigli, V.H., vojnik kojeg je D.M. osobno poznao, rekao mu je da uhićena osoba ne može hodati. Tamo je bilo dvadesetak muškaraca u maskirnim uniformama. Prepoznao je M.B.-a, koji je bio zapovjednik jedinice. Uhićeni čovjek, imena [V.]B., smješten je na stražnje sjedalo vozila. Bio je prekriven krvlju, u nesvijesti i jedva je disao. Odvezli su [V.]B.-a u policijsku postaju u Sisku te potom u bolnicu.

14. D.K., s kojim je obavijesni razgovor obavljen 20. veljače 2003. godine, rekao je da zna tko je pretukao V.B.-a i da je sve rekao inspektoru u relevantno vrijeme, te nije htio otkriti identitet počinitelja policiji. Detaljno je opisao događaje od 4. kolovoza 1991. godine u vezi s ubojstvom V.B.-a i rekao je da se to dogodilo u Društvenom domu Odra, gdje je jedinica Hrvatske vojske bila stacionirana. Bio je na katu i čuo je buku u prizemlju. Spustio se dolje kako bi vidio što se događa i ugledao je V.B.-a kako leži u krvi okružen vojnicima.

15. Nekoliko vojnika s kojima je obavljen obavijesni razgovor identificiralo je M.B.-a kao zapovjednika jedinice koja je bila stacionirana u Društvenom domu Odra.

16. Dana 20. veljače 2003. sisačka policija je obavila obavijesni razgovor i s M.S., koji je zaniijekao bilo kakvu povezanost s otmicom i ubojstvom V.B.-a.

17. Dana 26. veljače 2003. sisačka je policija ponovno obavila obavijesni razgovor s VI.P. Izjavio je da se pridružio Hrvatskoj vojsci tijekom ljeta 1991. godine, vjerojatno u lipnju, te da je bio s jedinicom stacioniranom u Društvenom domu Odra. Zapovjednik te jedinice bio je D.K. One noći kada je V.B. bio zaustavljen na kontrolnom punktu u Odri, VI.P. je bio u baru na raskrižju. U baru je bilo mnogo ljudi, ali nije se mogao sjetiti nikoga. U jednom trenutku netko mu je prišao i rekao mu da mora odvesti autobus natrag u Sisak jer je vozač uhićen. Kada je izašao iz bara, ugledao je autobus parkiran na ulici i V.B.-a kako stoji pored njega. Nije vidio da je V.B. bio fizički zlostavljan. Nije se sjećao tko je bio ondje.

18. Dana 01. listopada 2003. sisačka je policija sastavila izvješće o istrazi ubojstva V.B.-a u kojem su navedeni i opisani dokumenti iz spisa predmeta.

19. Dana 29. srpnja 2005. Državno odvjetništvo izdalo je dokument koji se odnosi na izvide ubojstava civila u razdoblju između 1991. i 1995. godine. Dokument je upućen županijskim državnim odvjetništvima, od kojih se tražilo da pregledaju sve informacije prikupljene do tog datuma o ubojstvima civila tijekom spomenutog razdoblja te da usmjere svoje aktivnosti na identifikaciju počinitelja i prikupljanje relevantnih dokaza kako bi se pokrenuli kazneni postupci.

20. Dana 09. listopada 2008. Državno odvjetništvo izdalo je naputak županijskim državnim odvjetništvima za provedbu Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku u kojemu navodi da je inspekcija njihovog rada ukazala na dva glavna problema: moguću pristranost osoba uključenih u postupke koji se vode s obzirom na etničku pripadnost žrtava ili počinitelja; te problem suđenja u odsutnosti. Naputkom se favoriziraju nepristrane istrage ratnih zločina, bez obzira na etničku pripadnost uključenih strana, bilo žrtava, bilo počinitelja, te su naglašene dužnosti zaposlenika Državnog odvjetništva u tom pogledu.

21. U siječnju 2009. godine sisačka policija obavila je obavijesne razgovore sa šest bivših policajaca odnosno pripadnika Hrvatske vojske koji su bili stacionirani na području Siska tijekom 1991. godine. S.Š., s kojim je obavijesni razgovor obavljen 28. siječnja 2009. godine, rekao je da je bio pripadnik jedinice Hrvatske vojske stacionirane u Društvenom domu Odra 1991. godine kada je V.B. ubijen. Nije osobno svjedočio tom događaju, ali je kasnije čuo da su M.S. i V.H. izveli V.B.-a iz autobusa i pretukli ga, te da je J.B. (koji je preminuo 2002. godine) također bio prisutan.

22. Prilikom obavijesnog razgovora sa sisačkom policijom 29. siječnja 2009. godine D.M. (vidi stavak 12. gore) je ponovio da je bio pripadnik policije u razdoblju od 1981. do 1998. godine, kada je umirovljen. Glede ubojstva V.B.-a, jedne noći u kolovozu 1991. godine dobio je naredbu da pođe u Odru zajedno s druga dva službenika, H. i K. Parkirali su policijsko vozilo ispred Društvenog doma Odra. D.M. je ostao u vozilu, dok su H. i K. ušli u zgradu. N.H. mu je prišao i razgovarali su nekoliko minuta. Čuo je buku iz Društvenog doma Odra. Pripadnik specijalne policije, M.B., prišao mu je i rekao mu da parkira policijsko vozilo kod ulaza u Društveni dom Odra. H. i K. su ušli u vozilo, govoreći da "ovi ljudi nisu normalni". Jedna osoba ugrana je u stražnji dio policijskog vozila. Nije vidio tko je to učinio, ali pretpostavio je da su to bili pripadnici specijalne policije čiji je zapovjednik bio M.B. Kada su stigli u Sisak, policijski službenici otvorili su vozilo i D.M. je vidio da je V.B. prekriven krvlju i da ima poteškoća s disanjem. Nakon toga su ga odvezli na hitnu pomoć.

23. V.I.P. je preminuo 8. veljače 2009. godine.

24. N.H. je preminuo 13. rujna 2009. godine.

25. Dana 13. listopada 2010. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku zatražilo je od Policijske uprave Sisačko-moslavačke da prikupi relevantne informacije o raznim slučajevima vezanim za ratne zločine počinjene od strane nepoznatih počinitelja. U svezi ubojstva V.B.-a zatražili su od policije da obavi obavijesni razgovor s D.B., koji je bio dežurni službenik sisačke policije u vremenu od 22:00 sata 04. kolovoza 1991. godine do 6:00 sati 05. kolovoza 1991. godine, te koji je navodno obavijestio svoje nadređene o uhićenju V.B.-a. Trebali su ga konkretno pitati koga je točno od svojih nadređenih o tome obavijestio, što su mu nadređeni naredili, koji je operativni službenik bio na dužnosti te zašto s M.B. i osobom po imenu D.[V.H.] – koje je svjedok D.K. identificirao kao moguće izravne počinitelje – nisu obavljani obavijesni razgovori.

26. Dana 28. prosinca 2010. Policijska uprava Sisačko-moslavačka dostavila je izvješće Županijskom državnom odvjetništvu u Osijeku. Relevantni dio u vezi s ubojstvom V.B.-a glasi:

"... izvješće o obavijesnom razgovoru s D.B., koji je bio dežurni službenik sisačke policije u vremenu od 22:00 sata 4. kolovoza 1991. godine do 6:00 sati 5. kolovoza 1991. godine nalazi se u prilogu. U registru operativne službe navedeno je da su toga dana policijski službenici M., K., H., S. i Nj. bili zaduženi za izvide u slučaju V.B. Policijska službenica R.Š. podnijela je kaznenu prijavu protiv nepoznatog počinitelja. Policijski službenik Z.S., koji je provodio obavijesne razgovore vezane za slučaj B, s njom je obavio obavijesni razgovor 5. kolovoza 1991. godine. Nije utvrđeno zašto s M.B. i osobom po imenu D.[V.H.] nisu obavljani obavijesni razgovori."

B. Postupak po optužnici

27. Dana 20. lipnja 2011. policijska uprava Sisačka podnijela je kaznenu prijavu protiv Đ.B., V.M. i D.B. zbog optužbi za ratne zločine protiv

civilnog stanovništva. Prijava je uključivala i ubojstvo srodnika podnositelja zahtjeva. Istog dana uhićeni su Đ.B., načelnik policijske uprave u Sisku tijekom 1991. i 1992. godine, V.M., policijski zapovjednik na graničnom području Siska i Banovine tijekom 1991. i 1992. godine i zamjenik načelnika policijske uprave u Sisku, te D.B., pripadnik jedinice Hrvatske vojske "Vukovi".

28. Točno neutvrđenog datuma otvorena je istraga, a 13. srpnja 2011. godine Đ.B. je preminuo

29. Dana 16. prosinca 2011. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku podiglo je optužnicu protiv V.M. i D.B. pred Županijskim sudom u Osijeku, navodeći da su oni bili na čelu jedinice čiji su nepoznati članovi počinili više zločina protiv civilnog stanovništva u razdoblju od srpnja 1991. godine do lipnja 1992. godine, uključujući ubojstvo srodnika podnositelja zahtjeva. Optuženi su za ratne zločine protiv civilnog stanovništva.

30. Dana 9. prosinca 2013. donesena je prvostupanjska presuda. V.M. je proglašen krivim za ratne zločine protiv civilnog stanovništva jer je, u svojstvu "zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine" i "zamjenika načelnika sisačke policije", dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo potrebne mjere kako bi spriječio ta ubojstva. Relevantni dio presude koji se odnosi na srodnika podnositelja zahtjeva:

"dana 4. kolovoza 1991. godine u Odri sisačka [policija] nezakonito je uhitila i odvela vozača V.B. iz autobusa 'Slavijatransa', a on je potom brutalno pretučen od strane nekoliko neidentificiranih članova pričuvnih snaga policije, stacionirane u Odri, pod zapovjedništvom M.B.-a, te je od zadobivenih ozljeda preminuo iste večeri u bolnici u Sisku."

V.M. je osuđen na osmogodišnju kaznu zatvora. D.B. je oslobođen svih optužbi.

31. Dana 10. lipnja 2014. Vrhovni sud potvrdio je okrivljujuću presudu V.M-u i povećao mu kaznu na deset godina zatvora.

B. Gradanski postupak

32. Dana 15. veljače 2005. podnositelji zahtjeva podnijeli su tužbu protiv države pred Općinskim sudom u Petrinji, tražeći naknadu štete zbog smrti njihovog bliskog srodnika. Tužbeni je zahtjev odbijen 06. travnja 2005. godine, a tu su odluku potvrdili Županijski sud u Sisku 11. rujna 2008. godine te Vrhovni sud 19. svibnja 2010. godine. Domaći su sudovi utvrdili da je tužbeni zahtjev podnesen nakon isteka zakonskog zastarnog roka.

33. Naknadna ustavna tužba koju su podnositelji zahtjeva podnijeli odbačena je 18. svibnja 2011. godine.

34. Nakon osude V.M.-a u kaznenom postupku, podnositelji zahtjeva tražili su ponavljanje postupka pred Općinskim sudom u Petrinji. O njihovom se zahtjevu odlučuje.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I IZVJEŠTAJI

35. Članak 21. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000 i 28/2001) glasi kako slijedi:

"Svako ljudsko biće ima pravo na život.

..."

36. Članak 34. Krivičnog zakona („Narodne novine“ br. 25/1977, 50/1978, 25/1984, 52/1987, 43/1989, 8/1990, 8/1991, te 53/1991) propisuje kaznu zatvora u trajanju od najmanje pet godina za ubojstvo. Kvalificirano ubojstvo kažnjava se kaznom zatvora u trajanju do najviše 20 godina.

37. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002) propisuju:

Članak 174. stavak 2.

" Ako državni odvjetnik ... ne ... može odlučiti hoće li zahtijevati provođenje istrage ... državni će odvjetnik ... zahtijevati od redarstvenih vlasti da prikupe potrebne obavijesti i poduzmu druge mjere radi otkrivanja kaznenog djela i počinitelja "

Članak 177.

"Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, redarstvene vlasti dužne su poduzeti potrebne mjere da se pronađe počinitelj kaznenog djela ... te da se prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka ..."

Članak 185.

Hitne dokazne radnje

„Kad je počinitelj kaznenog djela nepoznat, državni odvjetnik može zatražiti da redarstvene vlasti poduzmu pojedine istražne radnje ako bi, s obzirom na okolnosti slučaja, bilo svrhovito da se i prije pokretanja istrage poduzmu takve radnje. Ako državni odvjetnik smatra da pojedine istražne radnje treba poduzeti istražni sudac ... predložiti će istražnom sudcu da poduzme te radnje. ..."

Članak 187.

(1) Istraga se pokreće protiv određene osobe kad postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo.

(2) U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak ..."

Članak 243.

"(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti ispitan, može se naložiti da se prisilno dovede, a može se i kazniti novčano do 20.000,00 kuna.

(2) Ako svjedok dođe, pa nakon što je upozoren na posljedice neće bez zakonskog razloga svjedočiti, može se kazniti novčano do 20.000,00 kuna, a ako i nakon toga odbije svjedočiti, može se zatvoriti. Zatvor traje dok svjedok ne pristane svjedočiti ili dok njegovo ispitivanje ne postane nepotrebno, ili dok se kazneni postupak ne završi, ali najdulje do mjesec dana.

..."

38. U izvješću o radu državnih odvjetništava u 2012. godini, podnesenom Saboru u rujnu 2013. godine, navedeno je da je u razdoblju između 1991. godine i 31. prosinca 2012. godine evidentirano 13.749 žrtava rata u Hrvatskoj, od kojih je 5.979 ubijeno. Do sada su hrvatske vlasti pokrenule istragu protiv 3.436 navodnih počinitelja kaznenih djela. Podignuto je 557 optužnica za kaznena djela povezana s ratom.

III. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO

39. Statut Međunarodnog kaznenog suda (članak 25.), Statut Međunarodnog kaznenog suda za Ruandu (članak 6.) i Statut Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju upućuju na individualnu kaznenu odgovornost. Članak 7. potonjeg glasi:

Individualna kaznena odgovornost

"1. Osoba koja je planirala, poticala, naredila, počinila ili na drugi način pomogla i podržala planiranje, pripremu ili izvršenje nekog od kaznenih djela navedenih u člancima 2. do 5. ovog Statuta snosi individualnu odgovornost za to kazneno djelo.

2. Nijedna optužena osoba, bilo da se radi o šefu države ili vlade ili o odgovornom državnom dužnosniku, ne može biti oslobođena kaznene odgovornosti niti joj se može ublažiti kazna na osnovu njezinog službenog položaja.

3. Ukoliko je neko od djela navedenih u člancima 2. do 5. ovog Statuta počinio podređeni, njegov nadređeni ne može biti oslobođen kaznene odgovornosti ako je znao ili je bilo razloga da zna da se podređeni sprema počiniti takva djela ili da ih je već počinio, a on nije poduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni počinitelje.

4. Optužena osoba koja je postupala prema naređenju Vlade ili nadređenog ne može biti oslobođena kaznene odgovornosti, ali joj se to može uzeti u obzir kao osnova za ublažavanje kazne ako Međunarodni sud utvrdi da je to u interesu pravde."

PRAVO

I. NAVODNE POVREDE ČLANKA 2. KONVENCIJE

40. Podnositelji zahtjeva prigovorili su zbog ubojstva V.B.-a te zbog nedostataka u istrazi tog ubojstva. Pozvali su se na materijalne i postupovne aspekte članka 2. Konvencije, čiji mjerodavni dio propisuje:

"1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

..."

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

41. Vlada je tvrdila da podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva raspoloživa domaća pravna sredstva. Navela je da su podnositelji zahtjeva mogli podnijeti pritužbu protiv pojedinih policijskih službenika ili djelatnika državnog odvjetništva koji su bili zaduženi za istragu smrti njihovog srodnika. Takva je pritužba mogla dovesti do pokretanja stegovnih postupaka. U pogledu zaštite od nezakonitog postupanja domaćih tijela, Vlada je istaknula da su podnositelji zahtjeva mogli zatražiti naknadu štete od države u skladu sa Zakonom o sustavu državne uprave. Vlada je tvrdila kako je u predmetu *D.J. protiv Hrvatske* (br. 42418/10, 24. srpnja 2012.) utvrđeno da je takva kombinacija pravnih sredstava učinkovita.

42. U svom odgovoru, podnositelji zahtjeva ustvrdili su da su nadležne vlasti bile upoznate s ubojstvom njihovog srodnika već 1991. godine i da su bile dužne provesti službenu istragu. Pravna sredstva na koja se pozvala Vlada nisu relevantna.

2. Ocjena Suda

43. Prije nego što se pozabavo pitanjima stranaka koja se odnose na iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava, Sud će prvo riješiti pitanje svoje vremenske nadležnosti.

(a) Spojivost *ratione temporis*

44. Sud je već rješavao pitanje svoje vremenske nadležnosti s obzirom na materijalni i postupovni aspekt članka 2. Konvencije u sličnim okolnostima i utvrdio je da nema vremensku nadležnost u odnosu na navodnu materijalnu povredu tog članka, ali da ima vremensku nadležnost u odnosu na navodnu postupovnu povredu u odnosu na činjenice koje su se dogodile nakon 05. studenog 1997. godine, kada je Republika Hrvatska

ratificirala Konvenciju (vidi *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, §§ 47-56, 12. lipnja 2014.) Sud ne vidi razlog za odstupanje od takvih zaključaka u ovome predmetu.

45. Iz toga slijedi da je prigovor na temelju materijalnog aspekta članka 2. nespojiv *ratione temporis* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke (a), te mora biti odbačen u skladu s člankom 35. stavkom 4.

(b) Iscrpljenost domaćih pravnih sredstava

46. Sud se već bavio pitanjem prigovora iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava u drugim predmetima protiv Hrvatske te ih je odbio (vidi *Jelić*, prethodno citirano, §§ 59.-67.). Sud ne vidi razlog za odstupanje od takvog zaključka u ovome predmetu.

47. Iz toga proizlazi da prigovor Vlade treba odbiti.

(c) Zaključak o dopuštenosti

48. Sud napominje da prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 2. Konvencije nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Dalje primjećuje da on nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

49. Vlada je tvrdila da u ovom predmetu ne postoji povreda postupovnog aspekta iz članka 2. Dalje je navela da je ovaj predmet bio izrazito složen i osjetljiv i da se optužnica koja je podignuta protiv V.M. i D.B. odnosila na trideset i četiri žrtve. Glavni osumnjičeni u predmetu, Đ.B. i V.M., bili su na najvišim službenim položajima sve do 1999. godine, što je otežalo istragu. Pored toga, jedna od specifičnih značajki istraga ratnih zločina bio je nedostatak materijalnih dokaza te je optužba u velikoj mjeri ovisila o iskazu svjedoka. Međutim, svjedoci često nisu bili voljni davati iskaze zbog straha od osvete.

50. Nakon što je Hrvatska postala nezavisna država, državni se aparat sastojao od brojnih mladih i neiskusnih službenika koji nisu znali kako rješavati ove ozbiljne probleme. U tim su teškim okolnostima tijela vlasti učinila sve što je bilo u njihovoj moći da se pronađu počinitelji i da ih se privede pravdi. Oni koji su naređivali ubojstva optuženi su, a jedan od optuženih proglašen je krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od deset godina.

51. Glede ubojstva V.B.-a, policija je istražila sve moguće tragove i sa svim su dostupnim svjedocima obavljani obavijesni razgovori. Pojedinačne istrage ubojstava više osoba u gradu Sisku i na njegovom području tijekom 1991. i 1992. godine nisu – zbog nedostatka uvjerljivih dokaza – dovele do

identifikacije izravnih počinitelja. Izjave svjedoka svele su se na puke tračeve i glasine. Tijela progona stoga su spojila ove pojedinačne istrage i usmjerila svoje napore na identifikaciju odgovornih osoba na višoj razini zapovijedanja unutar policije. To je dovelo do optužnice protiv triju osoba, Đ.B., bivšeg načelnika sisačke policije, V.M., zamjenika načelnika, te D.B.

52. U vrijeme ubojstva V.B.-a, Đ.B. je bio načelnik sisačke policije i osobno je ometao istragu.

53. Podnositelji zahtjeva naveli su da je istraga smrti njihovog supruga i oca do sada pružila vrlo malo rezultata. Nijedan izravni počinitelj nije bio optužen, iako su ih neki od svjedoka identificirali. Mnogo svjedoka bilo je prisutno kada je V.B. bio pretučen, ali nadležna tijela nisu bila istinski voljna identificirati izravne počinitelje i privesti ih pravdi.

54. Optužnica na koju se pozvala Vlada tiče se samo onih koji su izdavali naredbe. Rat je završio osamnaest godina ranije pa se obrazloženje Vlade da su službenici bili mladi i neiskusni ne može prihvatiti.

55. Policijski izvidi nisu bili neovisni.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

56. Sud ponavlja da se članak 2. smatra jednom od temeljnih odredaba Konvencije. U sebi sadrži jednu od osnovnih vrijednosti demokratskih društava koja čine Vijeće Europe. Cilj i svrha Konvencije kao instrumenta zaštite pojedinaca traže da se članak 2. tumači i primjenjuje tako da njegova jamstva budu praktična i učinkovita (vidi, između mnogih drugih izvora, predmet *Anguelova protiv Bugarske*, br. 38361/97, § 109., ECHR 2002-IV).

57. Obveza zaštite prava na život iz članka 2. Konvencije, u vezi s općom obvezom države iz članka 1. Konvencije da "osigura svakoj osobi pod [svojom] jurisdikcijom prava i slobode određene Konvencijom", također podrazumijeva da treba postojati neki oblik djelotvorne službene istrage kada su pojedinci ubijeni primjenom sile (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *McCann i drugi*, 27. rujna 1995., § 161., Serija A br. 324 i predmet *Kaya protiv Turske*, 19. veljače 1998., § 86., *Izješća* 1998-I). Bitna svrha takve istrage jest osigurati djelotvornu primjenu domaćih zakona kojima je zaštićeno pravo na život i, u predmetima koji se tiču državnih službenika ili tijela, osigurati njihovu odgovornost za smrti do kojih dođe pod njihovom odgovornošću. Takva istraga mora biti temeljita, neovisna, dostupna obitelji žrtve, provedena uz razumnu ažurnost i brzinu, djelotvorna u smislu da može dovesti do utvrđivanja je li sila koja je korištena u tim slučajevima u danim okolnostima bila opravdana ili ne ili je na drugi način bila nezakonita i treba omogućiti dovoljan element javnog nadzora nad istragom ili njezinim rezultatima (vidi predmet *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 24746/94, §§ 105-09., ECHR 2001-III (izvadci); predmet *Douglas-Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka), br. 56413/00, 8. siječnja 2002.;

predmet *Esmukhambetov i drugi protiv Rusije*, br. 23445/03, §§ 115.-18., 29. ožujka 2011.; i predmet *Umarova i drugi protiv Rusije*, br. 25654/08, §§ 84.-88., 31. srpnja 2012.).

58. Članak 2. nameće obvezu državi da osigura pravo na život donošenjem djelotvornih odredaba kaznenog prava radi odvraćanja od počinjenja kaznenih djela protiv osoba, koje moraju biti podržane sustavom za provedbu zakona s ciljem prevencije, suzbijanja i kažnjavanja kršenja takvih odredaba (vidi predmet *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 115., 28. listopada 1998., *Izvešća 1998-VIII*; predmet *Mastromatteo protiv Italije* [VV], br. 37703/97, §§ 67. i 89., ECHR 2002-VIII; i predmet *Menson protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka), br. 47916/99, ECHR 2003-V).

59. Pridržavanje postupovnih obveza države iz članka 2. traži od domaćeg pravnog sustava da dokaže svoju sposobnost primjene kaznenog prava protiv onih koji su nezakonito oduzeli život drugome (vidi predmet *Nachova i drugi*, prethodno citirano, § 160.).

60. Također se podrazumijeva i zahtjev promptnosti i razumne ekspeditivnosti istrage (vidi predmet *Yaşa*, prethodno citirano, §§ 102.-04., i predmet *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, §§ 106.-07., ECHR 2000-III). Sud ne podcjenjuje neporecivu složenost okolnosti ovog predmeta. Međutim, iako mogu postojati prepreke ili poteškoće koje sprječavaju napredak istrage u nekoj konkretnoj situaciji, odgovarajući odgovor vlasti kod istrage navoda o teškim povredama ljudskih prava, što je slučaj u ovom predmetu, općenito se može smatrati bitnim za osiguranje povjerenja javnosti u njihovo pridržavanje vladavine prava i sprječavanje privida da postoje neki tajni dogovori ili tolerancija prema nezakonitim radnjama (vidi predmet *El Masri protiv "Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije"* [VV], br. 39630/09, § 192., ECHR 2012). Djelotvorna istraga koju zahtijeva članak 2. također služi za osiguranje učinkovite provedbe domaćih zakona koji štite pravo na život i, u onim predmetima u kojima sudjeluju državni agenti ili tijela, osiguranje njihove odgovornosti za smrti koje su se dogodile pod njihovom odgovornošću (vidi, između brojnih drugih izvora, predmet *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 28883/95, §§ 111. i 114., ECHR 2001-III; i predmet *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 46477/99, §§ 69. i 72., ECHR 2002-II).

61. Zahtjevi iz članka 2. nadilaze fazu službene istrage u slučajevima kada je ona dovela do pokretanja postupaka pred nacionalnim sudovima: postupak u cijelosti, uključujući raspravnu fazu, mora zadovoljavati zahtjeve pozitivne obveze zaštite života putem zakona. Iako ne postoji apsolutna obveza da svi kazneni progoni završe osudom ili određenom kaznom, nacionalni sudovi ni u kojem slučaju ne smiju biti spremni dopustiti da kaznena djela koja se odnose na nasilne smrti prođu nekažnjeno (vidi, između ostalog, predmet *Öneryıldız protiv Turske* [VV], br. 48939/99, § 96., ECHR 2004-XII; predmet *Okkālī protiv Turske*, br. 52067/99, § 65.,

ECHR 2006-XII (izvadci); i predmet *Türkmen protiv Turske* br. 43124/98, § 51., od 19. prosinca 2006.).

(b) Primjena ovih načela na ovaj predmet

62. Sud prije svega prima na znanje tvrdnju Vlade da je predmet bio vrlo složen i da se odnosio na trideset četiri žrtve te da se hrvatski državni aparat na početku njezine nezavisnosti većinom sastojao od neiskusnih i mladih službenika koji se nisu znali nositi s tako teškom situacijom. Sud prihvaća da je predmet doista složen i da postoje elementi koji upućuju na to da se odnosio na ciljana ubojstva srpskih civila od strane pripadnika hrvatske policije i vojske na sisačkom području kroz dulje vremensko razdoblje tijekom 1991. i 1992. godine (vidi *Jelić*, prethodno citirano, § 78). Sud je svjestan da je ova situacija bila osjetljiva za državu koja je bila u ratu i također prihvaća da su tijekom rata i na početku državne neovisnosti državne vlasti bile suočene s teškom situacijom, koja je bila dodatno otežana činjenicom da su, kako se čini, počinitelji kaznenih djela koja su predmet ovog zahtjeva bile iste one osobe kojima je povjerena dužnost zaštite građana od takvih kaznenih djela, provođenje primarnih izvida i početno utvrđivanje činjenica, i to određeni visoko rangirani službenici sisačke policije. Činjenice predmeta doista upućuju na to da je sam načelnik te policijske uprave zajedno sa svojim zamjenicima poticao počinjena zlodjela (vidi stavke 26.-30. ove presude).

63. S tim u vezi, Sud napominje da je Hrvatska proglasila neovisnost 08. listopada 1991. godine, te da su sve vojne akcije završene u kolovozu 1995. godine. U siječnju 1998. godine završio je mandat UNTAES-a i započeo je mirni prijenos vlasti na hrvatska tijela (vidi stavak 9. ove presude). Sud prihvaća da se određenakašnjenja istrage ubojstava srpskih civila tijekom rata i poslijeratnog oporavka mogu pripisati ukupnoj situaciji u Hrvatskoj, poslijeratnoj državi koja je tek nedavno postala neovisna i kojoj je trebalo određeno vrijeme da organizira svoj državni aparat, te da njezini službenici steknu iskustvo. Sud također napominje da grad Sisak nikada nije bio okupiran i da je od hrvatske neovisnosti bio pod kontrolom hrvatskih vlasti.

64. Sud priznaje napore Državnog odvjetništva koje je u srpnju 2005. godine zatražilo od županijskih državnih odvjetništava da svoje aktivnosti usmjere na pronalaženje počinitelja i prikupljanje relevantnih informacija (vidi stavak 19. ove presude). Daljnja cjelovita mjera Državnog odvjetništva uslijedila je 2008. godine, kada je izdalo naputak županijskim državnim odvjetništvima da provode nepristranu istragu svih ratnih zločina, neovisno o etničkoj pripadnosti uključenih (vidi stavak 20. ove presude). Sud također potvrđuje da su tijela kaznenog progona do 31. prosinca 2012. godine pokrenula istragu protiv ukupno 3.436 navodnih počinitelja i da je doneseno 557 osuđujućih presuda (vidi stavak 38. ove presude).

65. Glede ubojstva supruga i oca podnositelja zahtjeva, Sud napominje da se ono dogodilo tijekom rata, dana 04. kolovoza 1991. godine u Odri

pokraj Siska. Dana 09. kolovoza 1991. policija je podnijela kaznenu prijavu Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku protiv nepoznate osobe ili nepoznatih osoba. Prema tome istraga je bila pokrenuta. S tim u vezi, Sud na početku napominje da nema vremensku nadležnost za ispitivanje činjenica koje su se dogodile prije 05. studenoga 1997. godine, kada je Hrvatska ratificirala Konvenciju. Stoga će on ispitati samo onaj dio istrage koji je proveden nakon toga datuma (usporedi s predmetom *Jelić*, prethodno citirano, § 81.). Nadalje, Sud primjećuje da su nakon hrvatske ratifikacije Konvencije prve radnje bile poduzete 22. listopada 2002. godine. Sud će stoga ispitati učinkovitost istrage počevši od tog datuma.

66. Što se tiče postupovnog aspekta članka 2. Konvencije, Sud primjećuje da je jednu osobu, V.M.-a, prvostupanjski sud osudio za ratne zločine protiv civilnog stanovništva u njegovom svojstvu zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine te svojstvu zamjenika načelnika sisačke policije jer je dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo potrebne mjere za sprječavanje tih ubojstava. Međutim, nije utvrđeno tko su izravni počinitelji. S tim u vezi, Sud ponavlja da u kontekstu ratnih zločina treba razlikovati odgovornost nadređenih (zapovjednika) od odgovornosti njihovih podređenih. Kažnjavanje nadređenih jer nisu poduzeli potrebne i razumne mjere za sprječavanje ili kažnjavanje ratnih zločina koje su počinili njihovi podređeni ne može osloboditi potonje od vlastite kaznene odgovornosti (vidi *Jelić*, prethodno citirano, § 88; te stavak 39. ove presude).

67. Glede ubojstva V.B.-a, Sud primjećuje da je VI.P. 1991. godine rekao policiji da su hrvatski vojnici koji su odveli V.B.-a bili V.H. i M.S. (vidi stavak 8. ove presude). Prilikom obavijesnog razgovora 2003. godine VI.P. nije mogao imenovati niti jednu od osoba koje su bile prisutne u Odri u vrijeme kada je V.B. ubijen (vidi stavak 17. ove presude). Hrvatski vojnik D.M. s kojim je policija obavila obavijesni razgovor 19. veljače 2003. godine, rekao je da je 1991. godine vidio V.B.-a – kojeg su uhitili hrvatski vojnici – prekrivenog krvlju u prisutnosti V.H.-a (vidi stavak 13. ove presude). Još jedan hrvatski vojnik, S.Š., s kojim je obavijesni razgovor obavljen 28. siječnja 2009. godine, rekao je da je bio jedan od pripadnika jedinice Hrvatske vojske stacionirane u Društvenom domu Odra 1991. godine kada je V.B. ubijen. Nije osobno posvjedočio tom događaju, ali je kasnije čuo od nekih pripadnika svoje jedinice da su M.S. i V.H. izveli V.B.-a iz autobusa i pretukli ga (vidi stavak 21. ove presude).

68. Gore navedene izjave ukazuju na to da su V.H. i M.S. mogući izravni počinitelji koji su uhitili i pretukli V.B.-a. V.H. je umro 1997. godine, a M.S. je, prilikom obavijesnog razgovora s policijom 20. veljače 2003. godine, zanjekao bilo kakvu povezanost s ubojstvom V.B.-a. Međutim, to poricanje ne može se smatrati uvjerljivim glede M.S.-ove stvarne uključenosti u ubojstvo V.B.-a. Nadalje, nema nikakvih naznaka da su tijela kaznenog progona pokušala identificirati članove S.Š.-ove jedinice

koji su mu kazali o navodnoj umiješanosti M.S.-a i V.H.-a u ubojstvo V.B.-a (vidi stavke 21. i 66. ove presude). S obzirom na to da je S.Š. bio pripadnik hrvatske vojske čija vjerodostojnost nije bila dovedena u pitanje, bilo je za očekivati od vlasti da pobliže poprate trag koji im je on dao (vidi, *a contrario*, predmet *Mujkanović i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 47063/08, 47067/08, 47091/08, 47094/08, 47096/08 i 47099/08, §39, 3. lipnja 2014.; *Fazlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 66758/09, 66762/09, 7965/10, 9149/10 i 12451/10, § 37, 3. lipnja 2014.; *Šeremet protiv Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije* (odluka), br. 29620/05, §35, od 8. srpnja 2014.; te *Žerajić i Gojković protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 16503/08 i 67588/09; §30, od 13. studenog 2014., gdje su jedini dostupni dokazi bile glasine i tračevi).

69. Sud također primjećuje da je D.K., s kojim je obavijesni razgovor također obavljen 20. veljače 2003. godine, rekao da zna tko je pretukao V.B.-a, ali da neće otkriti identitet počinitelja policiji. Detaljno je opisao događaje od 4. kolovoza 1991. godine vezane uz ubojstvo V.B.-a te je rekao da se to dogodilo u Društvenom domu Odra gdje je jedinica Hrvatske vojske bila stacionirana. Bio je svjedok očevidac ubojstva V.B.-a.

70. Sud primjećuje da činjenice predmeta, a posebice gore opisani obavijesni razgovori s policijom, snažno ukazuju na to da su hrvatski vojnici stacionirani u Društvenom domu Odra i prisutni u noći kad je V.B. ubijen imali relevantne informacije o okolnostima tog ubojstva. D.K. posebice, koji je bio očevidac ubojstva V.B.-a, otvoreno je rekao da zna tko je ubio V.B.-a, ali da neće otkriti imena počinitelja. Sud također primjećuje da činjenice predmeta ukazuju da je velik broj hrvatskih vojnika bio prisutan na mjestu zločina.

71. S obzirom na velik broj izravnih svjedoka premlaćivanja V.B.-a, Sud smatra da vlasti nisu učinile sve što je bilo u njihovoj moći kako bi se identificirali izravni počinitelji. S tim u vezi, Sud primjećuje da je ispitivanje okolnosti ubojstva V.B.-a koje su provele nacionalne vlasti ostalo na razini policijskih izvida. Međutim, Zakon o kaznenom postupku dopušta hitnu istragu protiv nepoznatih počinitelja (vidi članak 185. Zakona o kaznenom postupku naveden u stavku 37. ove presude). Razlika između policijskog izvida i istrage je u tome što izjave dane policiji tijekom izvida predstavljaju samo neslužbene izjave i ne mogu se koristiti kao dokaz u kaznenom postupku. Istragu pak provodi istražni sudac i izjave dane pred njim predstavljaju valjani dokaz. Istražni sudac može, štoviše, kazniti svjedoka koji odbije dati izjavu ili odbije reći sve što zna o relevantnim činjenicama (vidi članak 243. Zakona o kaznenom postupku naveden u stavku 37. ove presude).

72. Sud je također smatrao da glavna svrha izricanja kaznenih sankcija uključuje odmazdu kao oblik pravde za žrtve i generalnu prevenciju u cilju sprječavanja novih povreda i poštivanja vladavine prava. Međutim, niti jedan od tih ciljeva ne može se ostvariti bez privođenja navodnih počinitelja

pravdi. Propust vlasti da nastave progon mogućih izravnih počinitelja potkopava učinkovitost kaznenopravnog mehanizma usmjerenog na sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje nezakonitih ubojstava. Poštivanje postupovnih obveza države iz članka 2. zahtijeva od domaćeg pravnog sustava da pokaže svoju sposobnost i spremnost da primijeni kazneni zakon protiv onih koji su drugome nezakonito oduzeli život (vidi *Nachova i drugi*, ranije citirano, § 160.; *Ghimp i drugi protiv Republike Moldavije*, br. 32520/09, § 43., 30. listopada 2012., i *Jelić*, prethodno citirano, § 90.).

73. Sud primjećuje da policijski izvidi glede okolnosti V.B.-ove smrti nisu bili neovisni. Konkretno, istraga je povjerena sisačkoj policiji, istim onim snagama za čije se načelnike sumnjalo da su sudjelovali u događajima povezanim s ubojstvom V.B.-a. Zamjenik načelnika policije osuđen je za organizaciju i toleriranje djela koja uključuju ubojstvo V.B.-a. Prema mišljenju Suda, ti čimbenici predstavljali su očiti sukob interesa i nedostatak neovisnosti istražnih tijela (vidi, *mutatis mutandis*, *Gharibashvili protiv Gruzije*, br. 11830/03, § 68., 29. srpnja 2008.). Sukob interesa potkrjepljuje stajalište o nedostatku istinske volje policije da identificira izravne počinitelje (vidi stavke 70. i 71. ove presude).

74. Uzimajući u obzir gore navedeno, Sud smatra da su gore opisani nedostaci dovoljni kako bi se zaključilo da nacionalne vlasti nisu provele odgovarajuću, neovisnu i učinkovitu istragu okolnosti ubojstva srodnika podnositelja zahtjeva. Prema tome došlo je do povrede postupovne obveze članka 2. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 14. KONVENCIJE U VEZI S POSTUPOVNIM ASPEKTOM ČLANKA 2. KONVENCIJE

75. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da je njihov suprug i otac bio uhićen i ubijen samo zbog svog srpskog etničkog podrijetla te da nacionalne vlasti nisu istražile taj čimbenik, protivnočlanku 14. Konvencije, koji glasi:

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

76. Sud smatra da je taj prigovor usko povezan s prigovorom glede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije te iz tog razloga treba biti proglašen dopuštenim. Međutim, Sud je već ispitao isti prigovor u predmetu *Jelić* i zaključio da, s obzirom na utvrđenje povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije, nije potrebno daljnje ispitivanje prigovora na temelju članka 14. Konvencije (vidi *Jelić*, prethodno citirano, §§ 101. i 102.). Sud ne vidi razlog za odstupanje od takvog zaključka u ovom predmetu.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

77. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da nisu imali učinkovito pravno sredstvo na raspolaganju u odnosu na navodnu povredu članka 2. Konvencije. Pozvali su se na članak 13. Konvencije koji propisuje:

"Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom, čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu."

78. Sud smatra da je taj prigovor usko povezan s prigovorom glede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije te iz tog razloga treba biti proglašen dopuštenim. Međutim, Sud je već ispitao isti prigovor u predmetu *Jelić* i zaključio da, s obzirom na utvrđenje povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije, nije potrebno daljnje ispitivanje prigovora na temelju članka 13. Konvencije (vidi *Jelić*, prethodno citirano, §§ 107.-109.). Sud ne vidi razlog za odstupanje od takvog zaključka u ovom predmetu.

IV. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

79. Podnositelji zahtjeva također su prigovorili da im je smrt njihova supruga odnosno oca uzrokovala patnju. Pozvali su se na članak 3. Konvencije koji glasi kako slijedi:

"Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni."

80. Sud je već ispitao isti prigovor u predmetu *Jelić* u usporedivim okolnostima i zaključio sljedeće:

"112. ...Sud nije uvjeren da je u ovom predmetu, unatoč njegovim strašnim okolnostima, podnositeljica zahtjeva pretrpjela neizvjesnost, bol i uznemirenost koji su karakteristični za specifični fenomen nestanaka (vidi, suprotno tome, predmet *Luluyev i drugi protiv Rusije*, br. 69480/01, § 115., ECHR 2006-XIII (izvadci)).

113. U takvim okolnostima Sud smatra kako se ne može utvrditi da je patnja podnositeljice zahtjeva dosegla dimenziju i karakter različit od emocionalne uznemirenosti koja se može smatrati neizbježnom za srodnike osobe koja je bila žrtva teške povrede ljudskih prava."

81. Sud ne vidi razlog za odstupanje od takvog zaključka u ovom predmetu.

82. Iz toga slijedi da ovaj prigovor mora biti odbačen u skladu s člankom 35. stavcima 3. (a) i 4. Konvencije.

V. DRUGE NAVODNE POVREDE

83. Podnositelji zahtjeva prigovorili su na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije da su im nacionalni sudovi, pogrešno zaključivši da je njihov zahtjev za naknadu štete podnesen nakon isteka zastarnog roka, uskratili

pravo na pristup sudu jer nisu ispitali osnovu njihovog tužbenog zahtjeva. Pozvali su se i na članak 5. Konvencije vezano uz odvođenje njihovog supruga i oca od strane uniformiranih osoba u kolovozu 1991. godine.

84. Glede prigovora na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, Sud primjećuje da je isto pitanje riješeno u predmetu *Bogdanović* u kojem je za isti prigovor utvrđeno da je očigledno neosnovan (vidi *Bogdanović protiv Hrvatske* (odluka), br. 72254/11, 18. ožujka 2014.; i *Orić protiv Hrvatske* (odluka), br. 50203/12, 13. svibnja 2014.). Sud ne vidi razlog za odstupanje od takvog pristupa u ovom predmetu. Iz toga slijedi da je ovaj prigovor nedopušten na temelju članka 35. stavka 3. (a), te se stoga mora odbaciti na temelju članka 35. stavka 4. Konvencije.

85. Glede prigovora na temelju članka 5. Konvencije, Sud primjećuje da je on povezan s događajima iz 1991. godine, a Konvencija je stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku 05. studenog 1997. godine. Iz toga slijedi da je taj prigovor nespojiv *ratione temporis* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. (a) te mora biti odbačen u skladu s člankom 35. stavkom 4.

VI. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

86. Članak 41. Konvencije navodi:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Naknada štete

87. Podnositelji zahtjeva traže iznos od 3.000 eura (EUR) na ime naknade materijalne štete nastale podizanjem nadgrobnog spomenika na grobu njihovog srodnika; i iznos od 30.000 EUR na ime naknade nematerijalne štete.

88. Vlada smatra da su ovi iznosi pretjerani, neosnovani i nedokazani.

89. Sud ponavlja da mora postojati jasna uzročna veza između naknade štete koju podnositelji traže i povrede Konvencije, te da to može, kada je to prikladno, uključivati naknadu zbog gubitka zarade. Međutim, u ovom predmetu Sud je utvrdio samo povredu postupovnog aspekta članka 2. Prema tome, Sud smatra da ne postoji uzročna veza između zahtjeva za naknadu materijalne štete i utvrđene povrede, te odbija zahtjev za naknadu materijalne štete.

90. S druge strane, imajući u vidu sve okolnosti ovog predmeta, Sud prihvaća da su podnositelji zahtjeva pretrpjeli nematerijalnu štetu koja se ne može naknaditi pukim utvrđivanjem povrede. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi, Sud dodjeljuje podnositeljima zahtjeva solidarno ukupni

iznos od 20.000 EUR na ime naknade nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi im mogli biti obračunati.

B. Troškovi i izdatci

91. Podnositelji zahtjeva potražuju i 1.000 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred Sudom i 12.300 EUR na ime troškova nastalih u parničnom postupku za naknadu štete u vezi sa smrću njihovog supruga odnosno oca.

92. Vlada je navela da se potraživani troškovi i izdaci odnose na domaći postupak koji nije imao nikakve veze s postupkom pred Sudom, te stoga zahtjev treba odbiti.

93. Što se tiče troškova i izdataka, Sud najprije mora utvrditi jesu li troškovi i izdaci navedeni od strane zastupnika podnositelja doista nastali, a zatim jesu li oni bili neophodni (vidi *McCann i drugi*, prethodno citirano, § 220., i *Fadeyeva protiv Rusije*, br. 55723/00, § 147., ECHR 2005-IV).)

94. Što se tiče zahtjeva za naknadu troškova, Sud prihvaća zahtjev podnositelja u odnosu na troškove i izdatke nastale pred njim i u tom pogledu im dodjeljuje 1.000 EUR. Međutim, što se tiče troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima tijekom parničnog postupka za naknadu štete, Sud primjećuje da u pogledu tih postupaka nije utvrđena nikakva povreda, te sukladno tome odbija zahtjev za naknadu troškova koji su nastali u tim postupcima.

C. Zatezna kamata

95. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD,

1. *Utvrđuje* da su prigovori vezani uz postupovni aspekt članka 2. i 14., kao i prigovor na temelju članka 13. Konvencije dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje*, s pet glasova prema dva, da je došlo do povrede članka 2. Konvencije u njezinu postupovnom aspektu;
3. Jednoglasno *presuđuje* kako nema potrebe ispitati prigovor na temelju članka 14. Konvencije;

4. Jednoglasno *presuđuje* kako nema potrebe ispitati prigovor na temelju članka 13. Konvencije;
5. *Presuđuje*, s pet glasova prema dva,
 - (a) da tužena država podnositeljima zahtjeva treba isplatiti, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno pretvoriti u hrvatske kune po tečajnoj stopi važećoj na dan namirenja:
 - (i) 20.000 EUR (dvadeset tisuća eura) na ime nematerijalne štete uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati;
 - (ii) 1.000 EUR (tisuću eura), na ime naknade troškova i izdataka, uz sve poreze koji bi se podnositeljima zahtjeva mogli zaračunati;
 - (b) da se nakon protoka naprijed navedena tri mjeseca pa do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;
6. Jednoglasno *odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za naknadu troškova i izdataka.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 18. lipnja 2015. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro
Predsjednica

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, izdvojena mišljenja sudaca Møse i Turković dodaju se ovoj presudi.

I.B.L.
S.N

ZAJEDNIČKO IZDOJENO MIŠLJENJE SUDACA MØSE I TURKOVIĆ

1. Ne slažemo se s našim kolegama u utvrđenju povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije (vidi stavke 62. do 74. ove presude).

2. Ovaj predmet, sličan predmetu *Jelić protiv Hrvatske* (br. 57856/11, od 12. lipnja 2014.), tiče se ubojstva osobe srpskog etničkog podrijetla na širem području Siska 1991. godine. Istraga ubojstava u ova dva predmeta, kao i ostala trideset i dva ubojstva na tom području, dovela je do podizanja optužnice protiv triju osoba, od kojih je jedna preminula, jedna je oslobođena optužbi, a jedna (V.M.) je osuđena (vidi stavak 31. presude). V.M. je proglašen krivim za ratne zločine protiv civilnog stanovništva jer je, u svojstvu "zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine" i "zamjenika načelnika sisačke policije", dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo ogovarajuće mjere kako bi spriječio ta ubojstva (vidi stavak 30. ove presude). U ovom predmetu, kao i u predmetu *Jelić*, izravni počinitelji još nisu privedeni pravdi.

3. Svakako se slažemo s većinom da u kontekstu ratnih zločina odgovornost nadređenih (zapovjednika) treba razlikovati od odgovornosti podređenih, te da kažnjavanje nadređenih zbog nepoduzimanja potrebnih i razumnih mjera za sprječavanje ili kažnjavanje ratnih zločina koje su počinili njihovi podređeni ne oslobađa potonje njihove kaznene odgovornosti (vidi stavak 66. presude oslanjajući se na presudu *Jelić*, prethodno citiranu, § 88.). Međutim, okolnosti ovog predmeta po pitanju kaznenog progona mogućih izravnih počinitelja koji su još živi vrlo su različite od onih u predmetu *Jelić*.

4. U predmetu *Jelić* svjedoci su tijekom kriminalističke istrage izjavili da je A.H. osobno ustrijelio i ubio Vasu Jelića. Neki od njih bili su očevici. Vijeće je jednoglasno utvrdilo da vlasti nisu poduzele ogovarajuće radnje za privođenje odgovornih osoba pravdi (vidi *Jelić*, prethodno citirano, §§ 89.-95.). U ovom je predmetu, međutim, policija pratila brojne tragove, ažurirajući izjave svjedoka, tražeći svjedoke i otkrivajući, u mjeri u kojoj je to bilo moguće, imena potencijalnih osumnjičenika koje su svjedoci spominjali. S obzirom da je proteklo više od dvadeset godina od ovih događaja, neizbježno su neki od svjedoka i dva od tri potencijalna osumnjičenika u međuvremenu preminuli (usporedi predmet *Gürtekin i drugi protiv Cipra* (odluka), br. 60441/13 i dr., § 25., 11. ožujka 2014.).

5. Što se tiče izjava danih policiji koje su mogle ukazati na moguće izravne počinitelje, potrebno je naglasiti da je u kolovozu 1991. godine VI.P., od kojeg su vojnici zatražili da odveze autobus u Sisak, rekao da su hrvatski vojnici V.H. i M.S. uhitili žrtvu V.B.-a (vidi stavak 8. presude). U veljači 2003. godine D.M., također hrvatski vojnik, potvrdio je prisutnost V.H. na mjestu zločina i također je identificirao M.B.-a kao zapovjednika jedinice Hrvatske vojske čiji su pripadnici bili uključeni u premlaćivanje

V.B.-a (vidi stavak 13. presude). Još nekoliko hrvatskih vojnika potvrdilo je da je M.B. uistinu bio zapovjednik (vidi stavak 15. presude). U siječnju 2009. godine hrvatski vojnik S.Š. rekao je policiji da je čuo da su V.H. i M.S. pretukli V.B.-a (vidi stavak 21. presude).

6. Ove izjave daju određene naznake da su hrvatski vojnici V.H., M.B. i M.S. mogli biti umiješani u premlaćivanje V.B.-a koje je ubrzo dovelo do njegove smrti. S tim u vezi, važno je imati na umu da je V.H. preminuo 1997. godine, a M.B. 2002. godine (vidi stavke 10. i 12. presude). Obojica su preminula prije listopada 2002. godine.

7. Što se tiče M.S.-a, jedinog živog od tri potencijalna osumnjičenika, važno je napomenuti da je na njegovu umiješanost ukazao VI.P. u obavijesnom razgovoru s policijom 1991. godine. Međutim, kada je policija ponovno obavila obavijesni razgovor s njim 2003. godine, VI.P. nije mogao imenovati niti jednu osobu koja je bila prisutna na mjestu zločina u kritično vrijeme (vidi stavak 17. presude). VI.P. je preminuo 2009. godine (vidi stavak 23. presude), dok S.Š., jedini drugi svjedok koji je u obavijesnom razgovoru s policijom 2009. godine ukazao na ulogu M.S.-a, nije imao izravnih saznanja o premlaćivanju V.B.-a nego je samo kasnije čuo da su ga M.S. i V.H. pretukli (vidi stavak 21. presude). Prilikom ispitivanja u veljači 2003. godine, M.S. je zanijekao bilo kakvu umiješanost u ubojstvo V.B.-a (vidi stavak 16. presude).

8. Prema tome, nakon provođenja brojnih obavijesnih razgovora, policija nije imala nikakvih čvrstih dokaza, osim dokaza po čuvenju dobivenih od S.Š.-a o izravnoj uključenosti M.S.-a u premlaćivanje V.B.-a (vidi, u vezi s ovime, *Gürtekin i drugi*, prethodno citirano, § 20). To nas dovodi do zaključka da ovaj predmet nije usporediv s predmetom *Jelić*, već s cijelim nizom predmeta u kojima je istaknuto da se članak 2. ne može tumačiti na način da nameće obvezu vlastima da pokrenu kazneni progon bez obzira na dostupne dokaze. Imajući na umu pretpostavku o nevinosti, kod tako teških optužbi kao što je uključenost u ratne zločine u kazneni se progon ne bi smjelo krenuti olako i bez obzira na standard potrebnih dokaza. Posljedice za optuženika koji na taj način ulazi u kaznenopravni sustav su značajne, jer je on izložen javnom pogovoru, sa svim popratnim posljedicama na njegov ugled te privatni, obiteljski i profesionalni život. Referiramo se na predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine* (br. 4704/04, § 65., 15. veljače 2011.), u kojem je Sud presudio da je istraga bila učinkovita, unatoč činjenici da nije bilo osude (vidi *Gürtekin i drugi*, prethodno citirano, § 27.; *Mujkanović i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, (odluka), br. 47063/08 i dr., § 39., 03. lipnja 2014.; *Fazlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 66758/09 et al., § 37., 03. lipnja 2014.; *Šeremet protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 29620/05, § 35., 08. srpnja 2014.; *Muratspahić protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 31865/06, § 31., 02. rujna 2014.; *Demirović protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 35732/09, § 32., 02. rujna 2014.; *Zuban i Hamidović protiv Bosne i*

Hercegovine (odluka), br. 7175/06 i 8710/06, § 32., 02. rujna 2014.; i *Žerajić i Gojković protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), br. 16503/08 i dr., § 30., 13. studenog 2014.).

9. Štoviše, kao što je Sud u više navrata presudio (vidi predmet *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 24746/94, § 107., ECHR 2001-III, i predmet *Palić*, prethodno citirano, § 65.), postupovna obveza iz članka 2. nije obveza postizanja rezultata već obveza korištenja sredstava. Ono što je važno jest da su domaća tijela učinila sve što je bilo razumno za očekivati od njih u okolnostima ovoga predmeta.

10. Većina s pravom ističe složenost i osjetljivost predmeta s obzirom na trideset i četiri žrtve (vidi stavak 62. ove presude); cjelokupnu situaciju u Hrvatskoj, poslijeratnoj državi koja je tek nedavno postala neovisna i kojoj je trebalo određeno vrijeme da organizira svoj državni aparat i da njezini službenici steknu iskustvo (vidi stavak 63. ove presude, usporedi predmet *Palić*, prethodno citirano); te napore Državnog odvjetništva u kaznenim progonima za ratne zločine (vidi stavak 64. ove presude). Međutim, prema našem mišljenju, većina nije pridala dovoljnu težinu tim okolnostima u konkretnoj ocjeni ovog predmeta.

11. Također je potrebno istaknuti da su domaće vlasti provodile strategiju istraživanja i kaznenog progona za ratne zločine počinjene u razdoblju od 1991. do 1995. godine (vidi dokument dostupan na web stranici Državnog odvjetništva pod naslovom "Postupanje u predmetima ratnih zločina"¹). Ovaj javni dokument, koji Vlada nije dostavila Sudu, opisuje sustavni pristup rješavanju problema velikog broja neriješenih predmeta ratnih zločina. Red prvenstva dodijeljen je svakom predmetu na nacionalnoj i regionalnoj razini uzimajući u obzir težinu počinjenog djela, broj žrtava i stupanj osjetljivosti, s ciljem sustavnog istraživanja zločina u kojima počinitelji nisu bili identificirani. Predmetima protiv osoba koje su bile na zapovjednim položajima na području Siska dodijeljen je nacionalni prioritet, te je V.M. posljedično osuđen. U međuvremenu su nastavljene istrage svih ratnih zločina.

12. Što se tiče pozivanja podnositelja na nedostatak brzine, slažemo se s većinom da je Sud trebao uzeti u obzir samo istragu koja se odvijala nakon 22. listopada 2002. godine (vidi stavak 65. ove presude). Potrebno je ponoviti, u vezi s time, da je standard brzine u takvim povijesnim predmetima vrlo različit od standarda primjenjivog na nedavne slučajeve, gdje je vrijeme često ključno u očuvanju bitnih dokaza na mjestu zločina i ispitivanja svjedoka dok su im sjećanja još svježija i detaljna (vidi predmet *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90 i dr., §§ 191.-92., 18. rujna 2009.; *Gürtekin i drugi*, prethodno citirano, §§ 21.-22.; *Mujkanović i drugi*, prethodno citirano, § 41.; *Fazlić i drugi*, prethodno citirano, § 39.; *Šeremet*, prethodno citirano, § 37.; *Muratspahić*, prethodno citirano, § 33.;

¹ <http://www.dorh.hr/fgs.axd?id=1342> (engleska verzija)

Demirović i drugi, prethodno citirano, § 34.; *Zuban i Hamidović*, prethodno citirano, § 34.; te *Žerajić i Gojković*, prethodno citirano, § 32.). Ipak, mnogi ratni zločinci privedeni su pravdi u Hrvatskoj. Do 31. prosinca 2012. godine hrvatska su tijela kaznenog progona pokrenula istragu protiv 3.436 navodnih počinitelja kaznenih djela i doneseno je 557 osuđujućih presuda (vidi stavke 38. i 64. ove presude).

13. Prema našem mišljenju, ovaj predmet ne otkriva nikakav značajan period neaktivnosti domaćih vlasti nakon 2002. godine (vidi stavke 13.-31. ove presude), posebno kada se uzme u obzir provođenje istovremenih istraga u odnosu na trideset i tri druge žrtve. Tijekom tog razdoblja, domaće su vlasti ispitale više od 100 osoba, podignule optužnice protiv tri i pravomoćnom presudom osudile jednu osobu. S obzirom na navedeno, može se smatrati da je istraga provedena s razumnom ažurnošću i brzinom (usporedi, primjerice, predmet *Mujkanović*, prethodno citirano).

14. Što se tiče navoda podnositelja zahtjeva da sisačka policija nije zadovoljila zahtjev neovisnosti, napominjemo da su neki od počinitelja zločina koji je predmet ovoga zahtjeva bili visoko rangirani dužnosnici sisačke policije tijekom rata i na početku državne neovisnosti. Međutim, ne smatramo da je ovaj čimbenik sam po sebi dovoljan da se zaključi da domaća kaznena istraga nije bila neovisna u relevantno vrijeme. Činjenica da su naponi te iste policije rezultirali optužnicom protiv njihovog bivšeg zamjenika načelnika, koji je kasnije osuđen na temelju dokaza prikupljenih od strane tih istih snaga (vidi stavak 2. ove presude) snažno ukazuje na to da je sisačka policija djelovala neovisno od svojih bivših šefova, barem od 2002. godine (razdoblje koje se razmatra u ovoj presudi).

15. Sud je već presudio da se postupovna obveza iz članka 2. mora tumačiti na način koji ne nameće nemoguć ili nerazmjeran teret nadležnim tijelima (vidi predmet *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 28. listopada 1998., § 116., Izvješća 1998-VIII; *Palić*, prethodno citirano, § 70.; te *Žerajić i Gojković*, prethodno citirano, § 31.). Prema tome, s obzirom na činjenice predmeta, sudsku praksu Suda (vidi stavak 8. ove presude), posebne okolnosti koje su prevladavale u Hrvatskoj u poslijeratnom razdoblju, velik broj predmeta ratnih zločina u tijeku pred lokalnim sudovima i velik broj žrtava (vidi stavke 62.-64. ove presude), ne nalazimo nikakav razlog da u ovom predmetu dođemo do zaključka drugačijeg od zaključaka u predmetima u kojima su se postavljala slična pitanja, a u kojima je Sud utvrdio da se nije pokazalo kako je istraga povrijedila minimalne standarde propisane člankom 2. (vidi stavke 8. i 12. ove presude).

16. Stoga nije došlo do povrede članka 2. Konvencije na temelju njegovog postupovnog aspekta.

© 2015 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.